

Journalistik

Journalistik och multimedia

Södertörns högskola | Institutionen för kommunikation, medier och it

Kandidatuppsats 15 hp | Höstterminen 2009

En av grabbarna

- En studie av kvinnliga journalisters roll inom TV-sportjournalistiken.

Av: Alma Yttergren och Sofie Vikström Danielsson

Handledare: Birgitta Ney

Examinator: Karin Stigbrand

Abstract

Syftet med denna C-uppsats är att ta reda på hur kvinnor ser på sin yrkesroll inom sportjournalistiken på TV. Vi utförde kvalitativa semi-strukturerade intervjuer med åtta kvinnliga TV-sportjournalister på fyra redaktioner i Stockholm och detta byggde vi vår analys på. Vi gjorde även en mindre kvantitativ analys av en veckas kvällssändningar för att ta reda på hur det såg ut just nu med fördelningen mellan män och kvinnor i rutan.

Genom våra intervjuer kom vi fram till att kvinnor ofta ser sig själva som "en av grabbarna". Det är även vanligt att man försöker bortse från negativ kritik och medvetet jobbar på att inte ta åt sig. Positivt med att vara kvinna är att det ibland kan vara lättare att få jobb, att kvinnor håller varandra om ryggen och att det kan vara avväpnande att vara kvinna då intervjupersonerna känner sig lite tryggare. Det mest negativa är att kvinnor måste visa mer kunskap än män för att få samma respekt. De har även svårt att få chansen att kommentera i direktsändning då det av tradition stämplats som ett mansyrke.

Vår uppsats visar att kvinnor inom sportjournalistiken på TV trivs bra med sitt yrke och delvis påverkar utbudet på grund av sitt kön och sina intressen. Vi anser dock att kvinnorna har anpassat sig till den manliga normen, utan att själva vara medvetna om det. Förvånansvärt nog har bara en kvinnorna vi intervjuat tänkt aktivt på jämställdhet och skillnader mellan manligt och kvinnligt inom sitt yrke.

Nyckelord: genus, journalistik , sport, television

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1 Introduktion.....	4
1.2 Bakgrund.....	4
1.3 Avgränsningar av ämnet.....	6
1.4 Syfte.....	6
2. Tidigare forskning.....	7
2.1 Yrkesroller och kvinnors möjligheter.....	7
2.2 Kvinnor inom sportjournalistiken på TV.....	9
2.3 Bevakning av sport i medier.....	9
2.4 En av grabbarna?.....	12
2.5 Påverkan på journalistiken.....	13
3. Teoriram och frågeställningar.....	14
3.1 Hirdmans genusteori.....	14
3.2 Frågeställningar.....	15
4. Metod och material.....	16
4.1 Val av metod.....	16
4.2 Avgränsningar.....	16
4.3 Urvalet.....	16
4.4 Procedur.....	17
4.5 Validitet och reliabilitet	18
4.6 Den kvantitativa analysen.....	19
5. Resultat.....	20
5.1 Vilka fördelar och nackdelar finns det för kvinnor inom sportjournalistiken?.....	20
5.2 Varför finns det så få kvinnliga kommentatorer?	22
5.3 Hur upplever kvinnorna publikens kritik?.....	23
5.4 Ställs det högre krav på kvinnorna jämfört med manliga kollegor?.....	23
5.5 Hur påverkar kvinnorna innehållet i sändningarna?.....	24
5.6 Anpassar sig kvinnorna efter den manliga normen?.....	27
6. Analys.....	29
7. Slutsatser och diskussion.....	32
Käll- och litteraturförteckning.....	37
Bilaga	39

Inledning

1.1 Introduktion

När Katarina Hultling började jobba som programledare på Sportnytt 1985 fick hon dela kavaj med kollegan Janne Svanlund. Den manliga dominansen på SVT:s sportredaktion var så stor att det inte fanns kläder för kvinnor. (Reimer, 2002:156) Sedan dess har könsfördelningen förändrats men sportjournalistiken är fortfarande en plats där männen dominerar. Idag är ungefär 30 procent kvinnor programledare och reportrar under kvällssändningarna på TV4 och SVT. Detta framkom i vår kvantitativa undersökning.

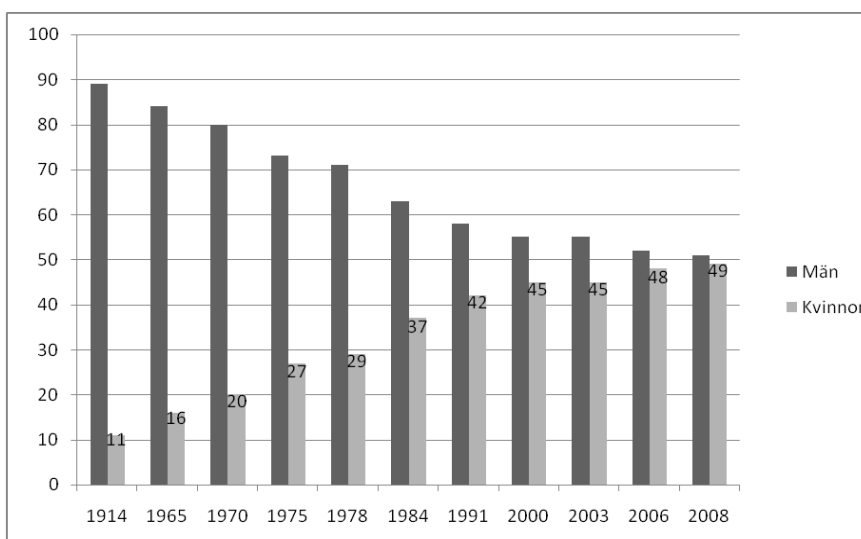
En trend som utvecklats under de senaste åren är att fler unga, kvinnliga sportjournalister tar större plats i rutan. Exempel på detta är Nora Strandberg, som leder ett eget studioprogram om den engelska fotbollens högsta serie Premier League på Canal plus. Frida Nordstrand på Viasat sport bevakar Champions League turneringen, där Europas främsta fotbollslag möts, och bilsportens Formel 1. Vad som är anmärkningsvärt är att dessa två är de enda kvinnliga journalisterna på sina arbetsplatser.

1.2 Bakgrund

Kvinnor inom journalistiken

Det första genombrottet för kvinnliga journalister kom i början av 1900-talet.

Procentuell utveckling av kvinnliga journalister från år 1914:

Källa: www.journalistforbundet.se (1914 års siffror endast för Stockholm.)

Betydelsefulla händelser för kvinnliga journalister:

1885 – Kvinnor får för första gången tillträde till Publicistklubben.

1901 – Journalistförbundet bildas och har detta år tre kvinnliga medlemmar.

1910 – Den kvinnliga journalistgruppen ”Ligan” bildas. År 1914 har gruppen 15 medlemmar.

1929 – Margareta de Geer, den första kvinnliga hallåan i radio.

1938 – Astrid Kindstrand var den första kvinnliga nyhetsuppläsaren i radio.

1958 – Gun Hägglund var förmodligen den första kvinnliga nyhetsuppläsaren på TV, i världen.

1982 – Ann- Britt Rydlund var den första kvinnliga sportreportern på TV.

2006 – 70 procent av studenterna på journalistutbildningarna är kvinnor.

(Källa: www.journalistforbundet.se)

Kvinnor inom sportjournalistiken

Den första kvinnliga programledaren för ett sportprogram i TV var Ann-Britt Rydlund och året var 1982. Då hade SVT haft dagliga sportsändningar i fem år, och sänt sport sedan 1954. (Reimer, 2002:132, 156)

Under åttiotalet anställdes fler kvinnor på sportredaktionerna, men de var fortfarande i klar minoritet. Detta ansågs bero på bristande sportintresse hos kvinnor. (Reimer, 2002:255) De huvudsakliga uppgifterna för kvinnorna var främst att producera och leda programmen.

Under 1990-talet fortsatte utvecklingen och kvinnorna i TV-sportens värld ökade. Kvinnor började även arbeta mer som reportrar, istället för att enbart leda programmen. På kommentatorssidan var den manliga dominansen dock fortfarande total. Det dröjde ända fram till 2000 innan Åsa Edlund på SVT som första kvinna kommenterade en ishockeymatch. (Reimer 2002:184) Mottagandet blev blandat.

Idag är ungefär 30 procent sportjournalisterna på TV4 och SVT kvinnor. Majoriteten arbetar främst som programledare, men även delvis som reportrar. På kommentatorssidan

är det fortsatt tomt vad gäller de stora sporterna ishockey och fotboll, även om det kan förekomma kvinnliga expertkommentatorer.

1.3 Avgränsningar av ämnet

Vi har avgränsat oss till att undersöka kvinnor inom TV-sportjournalistiken för att det skett så stora förändringar inom det området de senaste åren och det har varit ett omdiskuterat fenomen både i media och bland publiken. Jämfört med skrivna medier innebär TV-journalistik en personifiering och journalisten ställs mer i centrum.

1.4 Syfte

Syftet med uppsatsen är att beskriva kvinnliga sportjournalisters upplevelser och erfarenheter på arbetet.

2. Tidigare forskning

Det finns ingen tidigare forskning kring vårt ämne specifikt, alltså kvinnornas roll inom sportjournalistiken på TV. Vi har därför valt att läsa litteratur som behandlar hur kvinnorna i allmänhet fungerar i sin yrkesroll som journalister och i synnerhet på TV.

2.1 Yrkesroller och kvinnors möjligheter

Pedagoger och spårhundar baseras på en studie gjord av Margareta Melin-Higgins som kom ut 1999. Intervjuer och kvantitativa undersökningar har legat till grund för resultaten som redovisas. Studien gjordes för att ställa nyfikenheten kring hur journalister själva uppfattar sitt yrkesideal.

Så här uppfattas kvinnliga journalister enligt studien:

- Kvinnor anses vara mjukare, snällare och lite mer tillmötesgående än män i många olika sammanhang.
- Kvinnor är mer deltagande jämfört med männen som håller ett mer neutralt förhållningssätt till sin nyhetsvärdering.
- Kvinnor vill åstadkomma något som påverkar människor. De vill belysa missförhållanden och de anser mer än män att just deras medier bör och kan påverka publiken. (Melin-Higgins 1999:100)
- Kvinnor kommer in i yrket med höga ideal och höga krav på sig själva.
- Kvinnor inom journalistiken är mer hänsynstagande gentemot sina källor än män, de har även starka empatiska drag och vill genom sitt yrke uttrycka sig själva genom nyheterna. Hos de manliga journalisterna ligger fokus istället på nyheterna i sig. (Melin-Higgins 1999:132-133)

Fördelning av män och kvinnor på olika journalistiska positioner

Melin-Higgins undersökning kring journalister visar att hälften av journalistkåren arbetar som reportrar och cirka 15 procent som redigerare och arbetsledare. Bland fotografer och chefer är det män som dominerar medan kvinnor oftare är reportrar, redigerare eller korrekturläsare. (Melin-Higgins 1999:19) Det finns även kvinnliga chefer men de är då oftast positionerade hos kvällspressen och det är männen som tar hand om etermedierna och morgontidningarna.

1969 skrev hälften av alla kvinnliga specialreportrar om hem, hushåll och skola. På den tiden fanns det inte en enda kvinnlig sportjournalist. Lars Hultén beskrev 1990 skillnaden mellan kvinnliga reportageämnen och manliga. Kvinnorna skrev om kultur, skola, arbetsmarknad och sociala frågor. Män skrev om bland annat jordbruk, försvar och kommunikationer. (Melin-Higgins 1999:19)

Maktens kön (red. Anita Göransson) ger en bred bild av skillnaderna i män och kvinnors möjligheter i samhället och inom media. Kvinnor och män är idag mer jämställda i samhället än för 100 år sedan och mycket har förändrats inom yrkesroller och utbildning. Till exempel har kvinnor idag över lag högre utbildning än männen. (Anita Göransson 2007: 12)

Det är bara 10 procent av männen respektive kvinnorna som jobbar inom yrken där det finns lika många av varje kön. Ju högre upp i karriärstegen, desto mer mansdominerat blir det. (Anita Göransson 2007:12)

I boken *Nordisk forskning om kvinnor och medier* (red. Ulla Carlsson) har Henrika Zilliacus-Tikkanen skrivit kapitlet *Möjligheter och hinder för kvinnlig journalistik*. Detta kapitel tar upp skillnaderna som finns mellan manlig och kvinnlig journalistik. Att arbeta som kvinna inom journalistiken har vissa typiska drag (Zilliacus- Tikkanen 1999:232, 234):

- Kvinnor förväntas ta sig an vissa ämnesområden för att de är kvinnor, de hänvisas till mjuka ämnesområden.
- Kvinnor måste jobba hårdare och bevisa sin kompetens mer än män, speciellt unga kvinnor säger att de inte blir tagna på allvar.
- Kvinnor förväntas ta sig an uppgifter som inte är direkt journalistiska.
- Kvinnor har ett personligt engagemang och känner empati för de personer som behandlas i nyheterna.
- Kvinnor konkretiserar och tar ner innehållet till en vardagsnivå.

2.2 Kvinnor inom sportjournalistiken på TV

I kapitlet *TV-sporten igår, idag, imorgon* ur *Uppspel, den svenska TV-sportens historia* av Bo Reimer, diskuteras rollen som sportkommentator och huruvida kvinnor passar som det eller inte. Reimer (2002:255) hävdar att ojämställdheten inom sportjournalistiken på TV förr berodde på ointresse från kvinnors sida att jobba inom sporten.

I dag finns det många kvinnliga sportjournalister, men sportredaktionerna har svårt att hitta kvinnliga kommentatorer. Kraven från en kunnig publik är höga och kraven ställs ännu högre på kvinnor. Detta har gjort att många kvinnor undvikit möjligheten att arbeta som kommentatorer. Katarina Hultling menar att kvinnor vill vara säkra innan de tar på sig ett nytt och besvärligt arbete, medan män hoppar på det direkt utan att reflektera så mycket över det. (Reimer 2002:255)

2.3 Bevakning av sport i medier

TV-sporten påverkar befolkningen genom att förmedla ideologier och värderingar, inte minst genom att den förstärker den nationella identiteten. Stora sportsändningar gör att människor samlas i vardagen och de sociala banden stärks. (Dahlén 2008:218) Dahlén (2009:219) beskriver Gary Whennels teori kring sport på TV. Whennels menar att TV-sport är en blandning av lätt underhållning, dramatik och journalistik och kan fungera som en flykt från vardagen. Detta har gjort TV-sport så populärt. Förr fanns det endast ett kort nyhetsprogram i TV om sport som sändes en gång i veckan. Idag sänds det dagligen flera olika sportprogram och den som har många TV-kanaler kan i princip få obegränsad tillgång till sport dygnet runt. (Dahlén, 2008:220-221)

Under sena 1980-talet och början av 1990-talet utvidgades kanal- och sportutbudet enormt. Detta ledde till en kommersialisering av TV-sporten och konkurrensen mellan kanalerna blev stor. Konkurrensen ledde till att sportsändningarna blev lättsammare och underhållande. Det ökade kanalutbudet ledde även till att fler kvinnliga sportjournalister anställdes på TV och utbudet av damidrott ökade. (Dahlén, 2008:327)

Forskning kring mediesport

Mediesporten har börjat uppmärksammas allt mer av forskare. Dahlén tar upp Hedal

Nielsen sätt att se publiken i två grupper. Den första gruppen är de initierade tittarna. De tittar mycket och engagerat på många olika sorters sport och är väldigt emotionellt engagerade. Den andra gruppen är de marginella tittarna. De tittar på sport då och då, främst på stora evenemang som OS och VM. De marginella tittarna skiljer sig från de initierade då de bara gläds åt medgångar, men sörjer inte motgångar. (Dahlén, 2008:295)

Män och kvinnors medievanor

Dahlén (2008:299) tar upp en uppsats av Abalo och Danielsson (Växjö 2004) som visar att kvinnor inte konsumerar lika mycket mediesport som män, detta trots att det finns ett stort intresse för idrott hos kvinnor. Dahlén tar upp Abalo och Danielssons slutsatser om skillnaderna mellan kvinnor och mäns mediesportkonsumtion. Män tittar oftare ensamma, kvinnor ser oftare på sport med sin partner. Män tittar också i högre grad tillsammans med vänner på en pub eller restaurang. (Dahlén 2008:302)

Abalo och Danielsson har enligt Dahlén sammanfattat fyra faktorer som ger svar på varför kvinnor inte tittar på sport lika mycket som män.

1. Damidrott får mindre utrymme än herridrott.
2. Kvinnor och män inom sportvärlden värderas olika.
3. Språket i sändningarna har ofta en manlig jargong och är klart riktat till män.
4. Sportredaktionerna består av fler män än kvinnor och journalistiken blir därför manligt vinklad. (Dahlén 2008:303,304)

För att öka antalet kvinnliga tittare tror Abalo och Danielsson att det behövs mer damidrott samt mindre idrott med våldsinslag.

Mediesport och kön

Tävlingsidrotten har sedan den skapades varit ett av samhällets mest mansdominerade områden. Även om det under de senaste årtiondena skett en viss utveckling till jämställdhet så råder fortfarande en stor könssegregering på alla plan inom idrottens värld. I idrottens värld är idealet manligt, och det premieras att visa sig hård och stark. (Dahlén 2008:464, 465)

Idrottens tävlingar är en mittpunkt för sammansättningen och upprätthållandet av maskuliniteten, där mannen är idealet och värderas högre än kvinnan.(Dahlén 2008:470)
Enligt en undersökning gjord av Michael A Messner, amerikansk sportsociolog med inriktning på genus och könshierarkier, och kolleger till honom finns det en tio punkter inom TV-sporten som kan sammanfattas som en manbarhetsformel. Några av punkterna var:

1. Sportkommentatorn är i regel en vit man.
2. Sport är männens värld. Diskussioner kring kvinnors idrott existerar i princip inte.
3. Män dominerar reklamen under sportsändningarna.
4. Kvinnor är sexig rekvisita eller troféer för duktiga manliga idrottare. (Dahlén 2008: 471-472)

Historiskt sett har kvinnorna alltid varit underordnade männen inom idrotten, såväl på arenan som i medierna. I medierna kunde det märkas genom att kvinnor oftast blev omskrivna om de sysslade med någon typiskt feminin idrott som exempelvis konståkning. Däremot kunde kvinnor som exempelvis kastade diskus utestängas helt från media. (Dahlén 2008:474-475)

Det finns klara skillnader i hur medierna rapporterar om kvinnor respektive män. Även om det också på detta plan har skett en utveckling mot en mer jämställd rapportering. Ett exempel på skillnader är att mäns misstag ofta bortförklaras av kommentatorerna, medan en kvinnas misstag ofta bedöms som ett tecken på bristande skicklighet. En annan skillnad är att rapporteringen av kvinnlig idrott vinklas på ett annat sätt och fokus ligger på något annat än det rent idrottsliga. Kvinnor sexualiseras även genom att de som uppfattas som snyggast uppmärksammas mest. Det är också vanligt att kvinnor kallas för flickor, och framställs som yngre än de egentligen är. (Dahlén 2008:476, 479)

Medierna behandlar inte bara kvinnlig idrott på ett negativt sätt, utan har även hjälpt till i utvecklingen av vissa sporter. Exempelvis fick damfotbollen mycket uppmärksamhet i media vilket ledde till en acceptans för sporten i samhället samt att fler unga tjejer började spela. (Dahlén 2008:484)

2.4 En av grabbarna?

Liesbet van Zoonen har gjort en studie om att kvinnor blir ”en av grabbarna”. Den tar upp hur kvinnor gör för att smälta in i den manligt dominerande journalistkåren. I texten beskriver van Zoonen problematiken kvinnliga journalister har i sin dubbla roll som kvinna och journalist, samt kraven på höga kunskaper. Detta hade vi nytta av då vi formulerade frågorna till våra intervjuer. Vi ställde frågor till kvinnorna angående kunskapskrav, samt från vilka dessa kom.

Majoriteten av kvinnliga journalister har inga problem i deras dagliga kontakt med manliga kolleger. Detta enligt flera undersökningar av kvinnliga journalister i olika europeiska länder som van Zoonen beskriver i *One of the girls? The changing gender of journalism*. Ett vanligt uttryck som de intervjuade kvinnorna i hennes undersökning använde var att de blivit accepterade som ”en av killarna i gänget”. De kände att de blev behandlade som jämlikar. Van Zoonen menar (1998:33) att kvinnorna har anpassat sig till de förväntningar och oskrivna regler som finns i en typiskt manlig miljö. En anledning till varför kvinnorna anpassade sig var att de var tvungna att anta de maskulina sederna för att räknas som riktiga journalister. De kvinnliga journalisterna uppgav också att de var tvungna att visa upp stor erfarenhet inom journalistiken för att accepteras.

Kvinnliga journalister måste ta på sig dubbla roller på jobbet. En kvinna måste bevisa att hon är en god journalist, trots att hon är kvinna, och hon måste bevisa att hon trots att hon är journalist, fortfarande är en ”riktig kvinna”. (van Zoonen 2008:45) Samtidigt medför att vara en ”riktig kvinna” att ständigt utstå granskning av sitt utseende, kommentarer och i vissa fall sexuella trakasserier. (van Zoonen 1998:37) Kvinnor som väljer att inte spela med och vara ”riktiga kvinnor” accepteras inte av männen, utan ses som kärringar och satmaror. (Van Zoonen 1998:37) Den kvinnliga journalistens roll är minst sagt problematisk, och hur de än betar sig, kan de räkna med kritik.

Enligt mängder av undersökningar finns det få bevis för att kvinnor och mäns rapportering är olika. En skillnad är dock att kvinnor anpassar sig och bryr sig betydligt mer om publiken, än vad män gör. (van Zoonen 1998:37) Ytterligare en skillnad är enligt van Zoonen att kvinnor inte fascinerar av fakta som män gör. Kvinnor är alltså sällan så kallade

kalenderbitare. Kvinnor intresserar sig mer för bakgrunden eller kontentan av en historia, istället för att söka massa ny hård fakta. (van Zoonen 1998:36) Detta kan vara en förklaring till varför det finns så få kvinnliga kommentatorer.

2.5 Påverkan på journalistiken

Djerf- Pierre beskriver i *Journalistikens kön* hur en redaktion påverkas av ett ökat antal kvinnor. Enligt henne märks det en stor skillnad på var kvinnor får jobba idag jämför med för hundra år sedan. Då rapporterade kvinnor nästan uteslutande om familj, sociala frågor och konsumering. Det har skett en slags ”feminisering” av journalistiken och kvinnor får möjlighet att rapportera om typiskt manliga ämnen. (Djerf-Pierre 2003, 2:03 sid 42)

Djerf-Pierre skriver att den svenska journalistkåren är eniga om att det sker tre stora förändringar då antalet kvinnor på en redaktion ökar:

1. Erfarenheterna på redaktionen breddas
2. Kvinnorna väljer annorlunda vinklar i sin bevakning
3. Ämnenas bredd ökar

Kvinnliga journalister och redaktörer behövs för att öka publikintresset, de når kvinnliga lyssnare, tittare och läsare på ett annat sätt än vad män gör skriver Djerf-Pierre (2003, 2:03 sid 48) Detta har utnyttjats för att öka vinsten bland olika medier.

3. Teoriam och frågeställning

För att förstå och kunna dra slutsatser av vad som händer inom sportjournalistiken har vi använt oss av Hirdmans genusteori som diskuterar kring kvinnors förutsättningar i samhället idag.

3.1 Hirdmans genusteori

Vi har använt oss av Yvonne Hirdmans genussystem för att få en ökad förståelse av genus och de kvinnliga förutsättningarna i samhället idag. Hirdman skriver att hon, liksom övriga kvinnoforskare, inte accepterar att kvinnans underordning till mannen är naturlig.

Begreppet genus är svårdefinierat och enligt Hirdman beskrivs det bäst som den alltmer komplicerade kunskapen och förståelsen vi har mellan manligt och kvinnligt. Vidare kan genus förstås som tankefigurer, man och kvinna, där de biologiska skillnaderna utnyttjas, vilket leder till föreställningar och sociala anpassningar. (Hirdman 2004:116)

Hirdmans genussystem är en ordningsstruktur av kön som står till grund för de politiska, ekonomiska och sociala ordningarna i den värld vi lever i. Enkelt sagt en sammanställning av maktförhållandet mellan man och kvinna. (Hirdman 2004:116)

Systemet bygger på två principer:

Dikotomin - isärhållandet av könen. Manligt och kvinnligt bör inte blandas.

Hierarkin – mannen är normen. Det är mannen som är det normala.

Principerna samverkar och förstärker varandra. Ju större skillnaderna mellan könen blir i samhället, desto mer normaliseras mannen och undertrycks kvinnan. (Hirdman 2004:117)

Lagen om isärhållning finns överallt och delar upp sysslor, egenskaper och platser i manligt och kvinnligt. I varje samhälle och tid har det funnits en överenskommelse om uppdelning mellan könen, och Hirdman hävdar att både männen och kvinnorna är skyldiga till de föreställningar som finns. (Hirdman 2004:117, 120-121)

De osynliga överenskommelserna om manligt och kvinnligt kan ses som ett kontrakt och sker på tre plan:

Kulturell överlagring – överenskommelsen om hur relationen mellan man och kvinna ska vara.

Social integration – överenskommelsen om hur kvinnor och män ska förhålla sig till varandra på arbetsplatsen och i skolan. Den innefattar även hur arbetet ska fördelas på arbetsplatsen och i klassrummet.

Socialisering – Den direkta inläringen. Pojkar och flickor får lära sig olika saker om hur de förväntas bete sig. Exempelvis ska flickor vara tysta och snälla. (Hirdman 2004:118, 120)

Genuskontrakten är alltså mycket noggranna föreställningar om hur kvinnor och män ska vara mot varandra i kärleken, språket, arbetet, talet samt i utseendet. Om en kvinna går över gränsen kan det leda till beröm, förutsatt att kvinnan anpassat sig till männen. Hon kan då få beröm som ”hon kör bil som en hel karl” eller ”det går inte se att det är en tjej, så bra som hon är”. (Hirdman 2001:66) Då kvinnorna kommer in på männens områden är det vanligt att männen förflyttar sig vidare mot nya områden. (Hirdman 2004:127)

Barn föds in och formas av systemet. Genuskontrakten ärvs vidare, från mor till dotter och far till son. På så sätt återföds systemet hela tiden. En förändring av systemet skulle vara möjlig om de kvinnliga och manliga gränserna suddas ut, om vi blir mer lika varandra och kvinnor och män tillåts göra samma saker. (Hirdman 2004:128)

3.2 Frågeställningar

Vi har utarbetat våra frågeställningar med stöd i den tidigare litteraturen och teorin. Dessa empiriska frågor ska vi undersöka:

Vilka fördelar och nackdelar finns det för kvinnor inom sportjournalistiken?

Varför finns det så få kvinnliga kommentatorer?

Hur upplever kvinnorna publikens kritik?

Ställs det högre krav på kvinnorna jämfört med manliga kollegor?

Hur påverkar kvinnorna innehållet i sändningarna?

Anpassar sig kvinnorna efter den manliga normen?

4. Metod och material

4.1 Val av metod

Studien består av kvalitativa intervjuer med åtta kvinnliga sportjournalister. Vi valde att göra semi-strukturerade intervjuer och hade en förberedd frågemall.

Vi gjorde även en mindre kvantitativ analys. Under en veckas tid granskade vi kvällssändningarna av sport på SVT och TV4. Detta för att få en aktuell bild av uppdelningen mellan män och kvinnor i rutan. Undersökningen underlättade vid senare intervjuer för att vi hade konkreta siffror att luta oss tillbaka på.

4.2 Avgränsningar

Vi bestämde oss i ett tidigt skede för att endast intervjua kvinnor till vår uppsats, detta för att kunna spegla deras situation utifrån dem själva. Belysa deras erfarenheter och reflektioner. Vi avgränsade oss till att endast rikta in oss på TV-journalister. Delvis för att göra ämnet lite mindre men även för att det under de senaste åren debatterats kring kvinnornas intåg i TV-branschen. Bland annat har det diskuterats huruvida de är sportjournalister för att de är intresserade av sport, eller för att det kan vara lättare att få jobb inom denna del av journalistiken.

4.3 Urvalet

Åtta kvinnliga sportjournalister från fyra TV-kanaler intervjuades. Vi var i kontakt med ett 15 tal journalister, men tid, sjukdom och resor begränsade antalet möten. För att få en så bred bild som möjligt valde vi att intervjua kvinnor från fyra olika kanaler. SVT representerade public service och TV4 kommersiell TV. Canal Plus och Viasat sport valde vi att ha med eftersom kanalerna inte ingår basutbudet och deras tittare till största del är sportintresserade.

Dessa kvinnor intervjuade vi: (Antal yrkesverksamma år inom sport på TV står inom parantes)

Nora Strandberg, programledare, Canal Plus. (6 år)

Frida Nordstrand, reporter, Viasat sport. (Ca 4 år)

Yvette Hermundstad, programledare och reporter, SVT. (15 år)

Cecilia Ingman, programledare och reporter, SVT. (4,5 år)

Åsa Edlund Jönsson, arbetsledare, SVT. (15 år)

Anna-Maria Jansson, reporter, TV4. (Ca 2 år)

Marie Barrling, frilansande programledare, TV4. (5 år)

Karin Frick, programledare och reporter, TV4. (3 år)

4.4 Procedur

För att hitta våra intervjupersoner använde vi oss av vår kvantitativa studie där vi antecknat vilka kvinnor som förekom på SVT och TV4 under en veckas sportsändningar. Vi tog även hjälp av diverse internetsidor (www.svt.se m.fl) för att finna mejladresser och telefonnummer. På Viasat sport och Canal Plus kontaktade vi de två kvinnor som fanns. Intervjuerna bestod alla av ett personligt möte och pågick mellan 45 och 90 minuter.

Vi har valt att ta hjälp av Alan Brymans bok *Sambällsvetenskapliga metoder* för att förklara hur vi har tänkt i metoddelen. Boken är lättläst och välstrukturerad och tar upp många olika metoder och tillvägagångssätt. För att göra intervjun flexibel valde vi att göra semi-strukturerade intervjuer. (Bryman 2007:301) Eftersom vi hade ett tydligt fokus på det området vi ville undersöka passade denna metod oss bäst. Vi använde oss av en så kallad intervjuguide (Bryman 2007:301) som bestod av cirka 15 frågor (se bilaga 1) som berörde vårt specifika tema. Några frågor föll bort för att de efter ett par intervjuer inte längre kändes relevanta för studien. Det tillkom även en del frågor under de första tre intervjuerna vi gjorde. Intervjupersonerna berättade intressanta saker som vi valde att spinna vidare på under de resterande intervjutillfällena.

Genom att använda denna semi-strukturerade intervjumetoden behövde vi inte ställa frågorna i samma ordning som de stod skrivna i intervjuguiden. Vi byggde upp intervjun med att ställa lite mjukare frågor som handlade om personens bakgrund och intressen. Vid mitten av intervjuerna blev frågorna allt mer öppna och vi diskuterade arbetsförhållanden och hur stämningen på redaktionerna var. I slutet av intervjun berörde vi de lite tyngre genusfrågorna. Ju längre intervjun fortgick desto öppnare blev svaren. Alla frågor vi ställde var relaterade till de frågeställningar vi ville ha svar på.

Intervjuerna bandades och anteckningar fördes. Vi valde att transkribera intervjuerna för att underlätta den noggranna analys vi ville göra av vad människorna hade sagt. Då vi skrev resultatdelen valde vi att ”tvätta” språket och tog bort oväsentliga ljud och stakningar. Vid majoriteten av intervjuerna var vi med båda två. Detta var positivt då vi kunde komplettera varandras frågor. Det vi kanske förlorade i tid vanns tillbaka genom att båda intagit samma information.

Vi gjorde ingen provintervju och det kan eventuellt ha påverkat vårt resultat. Om vi gjort en provintervju skulle det möjligen ha hjälpt oss att komplettera frågemallen inför den första riktiga intervjun. I vårt fall var frågemallen komplett till den fjärde intervjun.

4.5 Validitet och reliabilitet

Reliabilitet handlar om pålitligheten och följdriktigheten av en mätning. (Bryman 2007:86) För att bestämma en viss undersöknings reliabilitet kan man se till stabiliteten. Vår studie kommer med största sannolikhet att ge samma resultat om den skulle genomföras om två veckor av två andra forskare.

En forsknings validitet beror på ifall man verkligen mäter det begrepp man avsett att mäta. (Bryman 2007:88) Har vi mätt det som är relevant? Utifrån våra frågeställningar och de intervjuer vi har utfört så anser vi att vårt arbete har hög validitet. Vi har utgått från genomtänkta frågeställningar och använt snarlika frågor till de åtta intervjupersonerna. Mätningen har gett oss svar på de frågor vi från början ställde. Vår objektivitet skulle kunna ifrågasättas då det är lätt att påverkas av olika intervjusammanhang men vi har försökt hålla oss så neutrala som möjligt.

Studiens ämne är något känsligt då man ser till hur journalisterna vi har intervjuat tolkar vårt resultat. I värsta fall kan intervjupersonerna känna sig kritiserade i sin yrkesroll eller sitt utförande. Vi har inte utlovat någon anonymitet men däremot att deras namn inte ska kopplas ihop med ett specifikt intervju svar. Detta betyder att då vi citerar skriver vi ”kvinna” istället för namnet på intervjupersonen. Vi valde att göra på det här sättet för att kvinnorna skulle våga öppna sig.

4.6 Den kvantitativa analysen

Vi valde att göra en liten kvantitativ analys som vi tog hjälp av då vi ställde intervjufrågor. Vi analyserade 14 kvällssändningar i SVT och TV4. Vi tittade bland annat på hur många kvinnor respektive män som var reportrar och programledare. Vi klockade hur många minuter respektive kön var representerade bland TV-journalisterna. Det vi kom fram till var att fördelningen låg på 70 procent män och 30 procent kvinnor. Antalet kvinnor och antalet minuter de fick i TV var proportionerligt.

5. Resultat

5.1 Vilka fördelar och nackdelar finns det för kvinnor inom sportjournalistiken?

Fördelar:

De åtta kvinnorna är alla överens om att den största fördelen som en kvinna har inom sportjournalistiken är att hon sticker ut ur mängden, hon syns först. Om det är nio män och en kvinna som rapporterar från ett sportevenemang blir kvinnan ihågkommen. Är du duktig som tjej inom sporten så märker man ut sig.

Män kan ofta ses som hårdare och detta kan verka positivt för kvinnorna, som en kvinna säger:

– Vid känsliga situationer kan det vara lättare att bli intervjuad av en tjej, till exempel då man gråter. En kvinna kan vara till mer stöd än en barsk man.

Det finns relativt få kvinnor inom TV-sportsbranschen. Ett par av intervjupersoner anser att detta kan vara till en fördel då vissa sportredaktioner väljer att inkvotera kvinnor då de är underrepresenterade. En kvinna berättar om hur hon upplevde marknaden för ett decennium sedan:

– För tio år sedan törstade branschen efter tjejer så då är det ju klart att mitt namn lyste lite starkare bland jobbansökningarna.

Kvinnorna känner dock att ingen av dem skulle vilja ha jobb för att de är just kvinnor, utan istället bli anställda för att de visar prov på goda kunskaper.

Ingen anser att deras utseende hjälpt dem på traven, men att se liten och oskyldig ut kan ha sina fördelar. En kvinna berättar:

– Ibland har jag fått hjälp med små praktiska saker, som att låna nycklar vid evenemang. Vakter hjälper gärna till eftersom jag är en liten oskyldig tjej.

En del av de kvinnor vi intervjuat jobbar mycket, eller till viss del utomlands. Här finns det skillnader på hur kvinnorna blir bemötta beroende på vilket land ute i världen man rapporterar från. Det kan gynna en att vara kvinna då man rapporterar från utlandet. En kvinna drar jämförelser mellan England och Sverige:

– Utomlands, till exempel i England, är folk väldigt artiga och låter dig gå före för att du är tjej. I Sverige betyder mediet och vilken kanal du kommer från mer än vilket kön du har.

Många av kvinnorna anser att det finns ett speciellt band tjejerna emellan. Detta märks både då man är ute på jobb, morsar och stannar till för att prata, och när det kommer till att söka nya jobb. En av intervjupersonerna hade till exempel mycket stor fördel av få goda meriter från sin före detta chef.

– Min förra chef nästan hyllade mig i sitt referensbrev till min nya redaktion, jag tyckte nästan att det blev för mycket lovord.

Således håller kvinnorna varandra om ryggen, som kollegor och vänner.

Nackdelar:

Det är tradition att män ska jobba med sport och det finns de som fortfarande inte tycker att kvinnor ska jobba inom sportjournalistiken. Kvinnor behöver visa mer kunskap jämfört med männen. Då en man säger fel slipper han lättare undan medan kvinnorna många gånger får obefogad kritik.

Så här beskriver en kvinna:

– Som tjej måste du alltid vara lite bättre, prestera lite mer och nå upp till lite högre krav.

Negativt är också att kvinnorna sällan har gjort sig kända som namn i branschen:

– När jag ringer upp någon måste jag ofta presentera mig med namn och även att jag kommer från sporten, män har inte samma problem utan känns ofta igen vid deras förnamn.

Kvinnor är mer utsatta för medias påtryckningar, deras privatliv blir intressant.

Skvallertidningar och nöjesbilagor granskar gärna kvinnorna:

– Tidningarna granskar mitt privatliv, det kan upplevas som en könsrättvisa! Jag blir less, orkar inte vara tjej.

Som tidigare nämnts hjälper kvinnorna oftast varandra. Men det kan även finnas nackdelar inom samma område. Det finns de kvinnor som motverkar varandra. En kvinna säger:

– Ibland när man kommer ut på jobb finns det kvinnor som endast ser konkurrens, tycker att 'åh nej, här kommer en tjej...'. Det tycker jag är jättepissigt, det motverkar kvinnornas framfart.

5.2 Varför finns det så få kvinnliga kommentatorer?

Förklaringarna till varför det finns så få kvinnliga kommentatorer skiljer sig åt en del men det finns några gemensamma åsikter. Det ligger till exempel mycket tradition i kommentatorsyrket, det ska vara en man helt enkelt. Kvinnor har andra intresseområden jämfört med männen. Oftast intresserar de sig mer för samtal och att göra reportage och inslag. De vill lära känna människor lite mer på djupet, en man tycker mer om hårda fakta. En kvinna uttrycker sig så här:

– Jag vill lära mig mer om personen och förmedla känslan av att vara på plats vid ett stort evenemang! Att kunna datum har aldrig varit intressant för mig, det kan jag slå upp.

En stor skillnad är att det är väldigt få tjejer som är så kallade "kalenderbitare", att kunna siffror, datum och annan statistik är typiskt manligt inom sportvärlden. Dock är detta en värdefull egenskap för sportkommentatorer och ofta ett krav. Att vara "kalenderbitare" är dock inte en specifik egenskap för just sportintresserade män, utan för män i allmänhet som har ett specialintresse.

En utstickande syn på saken är att redaktionerna är beroende av tittarsiffror och att behålla sin publik. En kvinna förklarar bristen på kvinnliga kommentatorer så här:

– Jag tror inte att min redaktion skulle våga sätta in en kvinnlig sportkommentator, på låt oss säga en VM-final. De skulle inte ha råd att förlora så mycket tittare.

5.3 Hur upplever kvinnorna publikens kritik?

Den här frågeställningen har vi fått blandade svar på utifrån våra intervjuer. Detta kan bero på yrkeserfarenhet, ålder och arbetsplats. Vad som är gemensamt för de åtta kvinnorna är att de någon gång känt att de fått negativ kritik från publiken och allmänheten i stort. Vanligast idag är att kritik skickas via mejl. En kvinna har bemöts av mycket kritik:

– Killarna blir kallade för 'jävla Djurgårdare', jag som tjej får istället höra 'jävla fitta' eller 'lilla gumman du kan ingenting'. Det är jättetungt i början av karriären att bli kritiserad för sitt kön.

Kvinnorna känner att det de mest blir kritiserade för är felsägningar i TV och att de ofta är nervösa för just detta inför en sändning.

– En gång råkade jag säga reducera istället för kvittera, då fick jag många klagomål från tittare. Ibland har jag även fått kommentarer om mitt utseende.

På de flesta TV-redaktioner finns det ett eller flera filter innan mejlen kommer fram till medarbetarna. De elaka, kränkande och jobbiga mejlen sällas med största sannolikhet bort utan att den tänkta mottagaren någonsin får reda på det. Men det finns andra sätt att göra sin röst hörd, internets framfart och möjlighet till interaktivitet har ökat antalet kommentarer på publicerade artiklar etcetera. Så här beskriver en kvinna som fått väldigt få kritiska mejl:

– Jag har fått en del mejl från publiken men mest positiva kommentarer. Däremot tror jag att det finns ett stort mörkertal bland bloggar och twitter till exempel.

Kvinnorna upplever att det är jobbigt att få kritiska och elaka mejl, men de säger att det gäller att inte ta åt sig.

5.4 Ställs det högre krav på kvinnorna jämfört med manliga kolleger?

De kvinnliga sportjournalister vi pratat med upplever att det ställs högre krav på dem än på deras manliga kolleger. De höga kraven kommer främst från publiken. Kvinnorna känner

att de måste vara lite bättre, prestera lite mer. Vara duktiga helt enkelt. På redaktionerna känner kvinnorna inte av kraven på samma sätt utan känner sig respekterade.

Att det ställs höga krav på de kvinnliga sportjournalisterna visas främst genom en stor press och krav på att säga rätt fakta. Kvinnorna upplever att de granskas hårdare och mer kritiskt. En kvinna som flera gånger kritiserats tycker det är väldigt orättvist:

– Folk dömer en jättebart för att man säger någon skitsak fel. Man tänker fan, ni hade inte reagerat på samma sätt om det varit en kille som sagt det.

Då en kvinna säger något fel blir det ofta uppmärksammat och kvinnan får motta klagomål och blir bedömd som okunnig. En man behandlas inte på samma sätt. Som en kvinna vi intervjuat säger:

– Du har tuffare ögon på dig. Killar kommer undan lättare med att bara snacka.

Ett resultat av detta är att kvinnorna känner att de måste förbereda sig väldigt noggrant. Många känner också en oro över att de eventuellt skulle säga fel. Kvinnorna upplever att pressen är större i början av den journalistiska karriären. Med mer erfarenhet minskar oron, men kvinnorna kan även ha vant sig vid situationen. En kvinna säger:

– Man växer in i att jobba under press. Jag är inte livrädd för att säga fel längre. Nu vet jag att jag har koll på det jag gör. Det var värre i början.

Det är inte bara publiken och redaktionsmedlemmarna som ställer höga krav. Kvinnorna berättar även att de sätter press på sig själva genom höga krav på prestation och beskriver det som ett typiskt kvinnligt drag.

En kvinna beskriver de egna kraven såhär:

– Tjejer vill vara duktiga. Det är så man bygger sitt försvar. Man vill slippa att folk ska kunna komma åt en och säga att man är där är bara för att man är tjej.

5.5 Hur påverkar kvinnorna innehållet i sändningarna?

Alla kvinnor vi pratat med upplever att de kan påverka innehållet i sändningarna. De

upplever en lyhördhet hos cheferna och ett positivt bemötande om de kommer med egna idéer för inslag. En av kvinnorna säger:

– Jag kan absolut påverka vad vi ska sända. Jag vill att det ska vara mer damidrott i TV. När jag har chansen att påverka så tar jag den.

Jobben delas ut på liknande sätt på alla redaktioner. Antingen är det slumpen som avgör eller specifika intresseområden. Även erfarenhet spelar in. Det finns inga speciella ”kvinnojobb”.

En av kvinnorna från SVT beskriver det så här:

– På vår redaktion finns det inga ”kvinnoporter”. Vi har till exempel en man som rapporterar om gymnastik och konståkning.

De kvinnor vi intervjuade var mest intresserade av fotboll och ishockey, därför ville de gärna rapportera om de sporterna. Även om kvinnorna inte tyckte att de fick rapportera om typiska ”kvinnoporter” så gjorde de många jobb där det var kvinnliga utövare.

Mer damidrott i rutan

Det kvinnorna främst jobbar för är att få in mer damidrott i sändningarna. De säger att det är ett aktivt och medvetet val. Det pratas om att bryta gamla mönster. Med gamla mönster menas då att det manliga idrottandet är i fokus, och att det är en självklarhet att manlig idrott värderas högre.

Kvinnorna upplever att det främst är de själva som arbetar för att få mer damidrott i sändningarna. En av kvinnorna såg det som ett problem att hon som tjej alltid var tvungen att propagera för damidrotten:

– Jag försöker jobba för att det ska vara mer tjejidrott i rutan. Samtidigt vill jag inte pusha för mycket. Det borde inte vara min roll, bara för att jag är tjej. Om jag som tjej alltid måste skrika högst finns ett bekymmer.

Kvinnorna tycker att det numera är betydligt mer jämställt vid värderingen gällande kvinnlig och manlig idrott än för några år sedan, även om det fortfarande är en bit kvar till total jämställdhet. TV-sportredaktionerna jobbar medvetet för att få en jämn balans mellan

damidrott och herridrott. Anledningarna till detta ses som ett resultat av det ökade antalet kvinnor på TV-sport redaktionerna, samt det aktiva arbete de kvinnliga sportjournalisterna lägger ner för att få ett mer jämställt utbud.

Två av kvinnorna vi intervjuade hade jobb som innebar att de endast arbetade med mansidrott.

Skillnader mellan män och kvinnor i intervjusituationer

Ett ämne som vi diskuterade under intervjuerna, och som vi fick många olika svar på var frågan om kvinnor rapporterar annorlunda än män.

Somliga svarade rakt ut att de tycker det finns skillnader, att de kunde se att de arbetade annorlunda, främst i intervjusituationer. Andra hade fått höra att deras jobb skilde sig på något sätt från deras manliga kolleger, men de tänkte inte själva på att de arbetade annorlunda. En tredje part av de tillfrågade höll inte alls med om att det fanns några skillnader och blev nästan irriterade över frågan.

De kvinnor som upplevde att de arbetade annorlunda än sina manliga kolleger tyckte att det främst gällde i intervjusituationer. Kvinnorna tyckte att de ställde andra frågor eftersom de tänker annorlunda än män. De upplever att intervjuerna kan bli mer avspända och att kvinnor har en annan inställning till vad som är viktigt. En av kvinnorna berättar:

– Kvinnor har ett personligare sätt att presentera på. Jag försöker alltid att vara mig själv så mycket som möjligt.

Flera av kvinnorna tyckte att frågan var svår att besvara:

– Jag får ofta höra att mina inslag är gjorda på ett annorlunda sätt än mäns. Det är svårt att sätta fingret på vad. Det kan vara tonen.

De som inte upplevde att det fanns någon skillnad hade olika anledningar till det. Den vanligaste var att de såg sig själva som journalister, och inte tänkte i könsperspektiv. Däremot trodde alla som inte såg några skillnader, att det var deras personlighet som formade intervjuerna. Då kan man ju fråga sig om inte könet är något som formar ens personlighet?

En kvinna svarade såhär på frågan om hennes sätt att arbeta skiljer sig från hennes manliga kolleger:

– Det har jag inte reflekterat över. Men om jag får en person att öppna sig så beror det på min person.

Vissa blev provocerade av påståendet om skillnader och tyckte att det kändes gammalmodigt:

- Jag batar det här med att kvinnor ska tänka annorlunda. Att tänka på familjeliv och ställa frågor om känslor och mjuka värden. Varför skulle jag vilja göra det?

5.6 Anpassar sig kvinnorna efter den manliga normen?

När vi under intervjuerna diskuterade kvinnornas bakgrund fann vi några mönster som stämde in på de flesta av kvinnorna:

- Kvinnorna var typiska pojkflickor och umgicks mycket med killar under uppväxten.
- Alla hade idrottat mycket under uppväxten och älskade sport.
- De hade många manliga vänner.

Kvinnorna uppgav att det var en grabbig stämning på redaktionerna. Exempel som uppgavs på grabbig stämning var låg nivå på skämten, larviga killfasoner, allmänt grabbig jargong, användande av könsord, samt att det spelades pappersfotboll på redaktionen. Ingen uppgav att de upplevde grabbigheten som ett problem. Flera uttryckte att de tyckte att det var kul, så länge de var delaktiga. Kvinnorna sa också att de valt att inte se stämningen som ett problem.

En kvinna uttryckte sig såhär:

– Jag har valt inte bry mig om könsroller, och jag försöker att inte ta åt mig.

Många uppgav att de inte tänkte särskilt mycket på könstillhörigheten. Att de accepterats på arbetsplatsen, och kände sig som en i gänget.

En av kvinnorna sa:

– Jag känner ingen skillnad. Jag är som en av grabbarna i gänget.

Trots att kvinnorna uppgav att de tyckte att den grabbiga stämningen var kul, att de inte hade några problem med den och att de var en i gänget hade alla fått sätta ner foten på redaktionen och säga ifrån till deras manliga kolleger.

En kvinna säger:

– Det har stört mig. När det grabbas igång. Då säger jag ifrån direkt.

En anpassning efter den manliga normen är också att kvinnorna inte ägnar dessa frågor någon närmare tanke. Att tänka på skillnaderna mellan könen tillhör inte det vanliga tänket för de flesta av de kvinnliga sportjournalisterna vi pratat med. Under intervjuerna fick vi svar som:

– Men gud. De här frågorna har jag aldrig tänkt på.

En kvinna urskiljde sig mycket i denna fråga. Hon uppgav att hon ständigt tänkte på frågor om jämställdhet, gärna diskuterade det med sina vänner och att hon ansåg det viktigt. Hon uttryckte sig på följande sätt:

-Man ska inte krypa in i en klassisk tjejroll, utan ta för sig. Det är viktigt att tänka feministiskt i vardagen.

6. Analys

Enligt Monica Djerf-Pierre (2003, 2:03 sid 42) väljer kvinnorna annorlunda vinklar i sin bevakning jämfört med männen. Våra intervjuresultat överensstämmer med detta. Enligt kvinnorna intresserar sig männen mer för hårda fakta och statistik. Kvinnorna lägger istället ner tid på att lära känna människor och försöka förmedla en känsla. Alla de kvinnor vi pratat med sa att de aktivt försökte få in mer damidrott i rutan. Detta innebär således att bredden på ämnena ökar vilket även Djerf-Pierre tar upp sin publikation. (2003, 2:03 sid 42.)

Bo Reimer (2002: 255) menar att kraven på en kommentator är höga eftersom publiken ofta är mycket kunnig. Kraven ställs ännu högre på kvinnor eftersom de är nya i yrket. Reimer säger att detta är orsaken till att kvinnor undvikit möjligheten till att kommentera. Vår forskning instämmer delvis, kraven är hårdare för kvinnor för att det inte är tradition. Däremot är kvinnorna vi intervjuade ense om en annan orsak till varför det finns så få kvinnliga kommentatorer. Det beror snarare på intresse än prestationskrav. Kvinnorna intresserar sig inte för hårda fakta utan riktar istället hellre in sig på att rapportera eller bli programledare.

Melin – Higgins (1999:133) beskriver hur kvinnor känner då de börjar sina karriärer som journalister. Hon skriver att kvinnor kommer in i yrket med höga ideal och höga krav på sig själva. Detta kom vi även fram till i vår forskning då samtliga intervjupersoner upplevde att de hade höga eller mycket höga krav på sig själva och sin prestationsnivå.

Zilliacus – Tikkanen förklarar (1999: 232) att kvinnor måste jobba hårdare och bevisa sin kompetens mer än vad männen behöver göra inom journalistiken. Hon skriver även att kvinnor (speciellt unga) känner att de inte blir tagna på allvar. Då vi ser till hur kvinnorna måste jobba upplever våra intervjupersoner att de måste jobba väldigt hårt och att de alltid har kritiska ögon på sig. De känner även att publiken dömer kvinnorna hårdare då de råkar säga fel till exempel. Däremot tyckte alla våra intervjupersoner att de blev tagna på allvar på sina redaktioner, oavsett om de var unga eller lite äldre. Deras idéer får nästan alltid positiv respons och deras chefer och medarbetare är lyhörda då de lägger fram förslag.

Zilliacus-Tikkanen skriver att kvinnliga journalister har speciella drag. Ett av dessa påståenden stämmer inte överens med vad vi fått fram i vår forskning.

- Kvinnor förväntas ta sig an vissa ämnesområden för att de är kvinnor, de hänvisas till mjuka ämnesområden

De kvinnor vi pratade med hävdade att de inte fanns någon uppdelning av ämnesområden. Kvinnor fick inte rapportera oftare om exempelvis gymnastik. Det sades istället att jobb delades ut på grund av erfarenhet, intresse och av slump.

Vår undersökning har visat att kvinnorna trivs på sina respektive redaktioner. Ibland kan de uppleva stämningen som ”grabbig” men de tycker aldrig att det är jobbigt, och om fallet skulle vara så skulle det inte vara några problem att säga till killarna att de ska tona ner. Van Zoonen menar (1998:33) att detta beror på att kvinnorna har anpassat sig. Detta gäller både anpassning till de förväntningar som ställs och de oskrivna regler som kan finnas i en manlig miljö.

Van Zoonen (1998:33) skriver också att anpassningen gör att de flesta av de kvinnliga journalisterna inte har några problem i den dagliga kontakten med deras manliga kolleger och att de känner sig som en av killarna i gänget. Detta får vi bekräftat i våra resultat, och många av kvinnorna använder just uttrycket ”jag känner mig som en av grabbarna”. Även Hirdman beskriver att kvinnor kan accepteras på typiskt manliga arbetsplatser, om de anpassar sig till männen.

De manliga sportredaktionerna bestod länge av enbart män. Nu har kvinnorna kommit in i branschen, men männen dominerar fortfarande. Det speglar av sig på stämningen på redaktionen som oftast är grabbig. Kvinnorna upplever den grabbiga stämningen, men accepterar den och har inga problem med den. Detta kan kopplas till Hirdmans genusteori. Hirdman menar att då könen hålls isär stärks den manliga normen. Mannen blir det normala.(Hirdman 2004:117) Genom att mannen är normen på sportredaktionerna, accepteras också ett typiskt manligt beteende.

Enligt Hirdman finns det ett genuskontrakt med en rad osynliga regler. Dessa regler skildrar hur kvinnor och män förväntas förhålla sig till varandra i kärleken, språket, arbetet, talet samt i utseendet.(Hirdman 2004:118, 120) Man kan se att dessa klassiska könsroller speglas

i de kvinnliga journalisternas arbete vid intervjuer. Några anser att de har nytta av att vara kvinna vid intervjuer eftersom de ofta uppfattas som mjukare. Det kan då vara lättare för intervjupersonen att öppna upp sig för dem, jämfört med en man. Hirdmans genuskontakt visas också i de kvinnliga journalisternas val av arbetsysslor. Kvinnorna uppger sig vara mer intresserade av reportage som innebär djupa intervjuer och samtal. De säger att de är mer intresserade av känslor, än av hårdfakta.

Enligt Dahlén (2008:476) bortförklaras ofta mäns misstag av kommentatorerna medan en kvinnas misstag ofta bedöms som ett tecken på bristande skicklighet. Genom detta kan vi dra paralleller till vår egen undersökning då intervjupersonerna alla tycker att kvinnor ofta döms hårdare än män och måste visa större kunskap än män. Kvinnor som idrottsutövare och kvinnor som sportjournalister behandlas på samma sätt.

Innehållet i sportjournalistiken domineras av manlig idrott. Detta beror på en majoritet av manliga journalister. Journalistiken riktar sig och är skapad för att tilltala män. Kvinnorna vi intervjuade trodde att deras närvaro i bild kunde locka fler kvinnliga tittare genom mansdominansen då tonas ner. De jobbade även aktivt för att få in mer damidrott i sportsändningarna. Detta anser Dahlén (2008:303) är den avgörande faktorn för att lyckas få fler kvinnor att se på sport.

7. Slutsatser och diskussion

Hur upplever kvinnorna sin roll inom sportjournalistiken på TV? Denna frågeställning har vi försökt besvara genom kvalitativa intervjuer. Forskningen har visat att det finns vissa generella uppfattningar bland kvinnorna. Att vara kvinna inom detta mansdominerande yrke kan ibland vara tufft, men det har många fördelar.

Kritik riktat mot kvinnorna

Kvinnliga sportjournalister får mejl från tittare och de innehåller till störst del negativ kritik eller positiva kommentarer om deras utseende. Något kvinnorna är ense om är att man måste försöka hålla distans, att inte ta åt sig av vad som har skrivits. Vi anser att oavsett om man tar åt sig eller inte blir man på något sätt påverkad. Kanske kan det vara så att kvinnorna har så extremt höga krav på sig själva för att de vill slippa få dessa mejl? Vill komma undan publikens kritiska kommentarer?

Orsaken till få kvinnliga kommentatorer

Orsakerna till att så få kvinnor kommenterar i direktsändning kan bero på flera saker. För det första är kvinnor inte intresserade av att just kommentera, de vill ägna sig åt mer ”givande” saker som att föra samtal, förmedla känslor och göra reportage. En annan orsak är att det av tradition alltid är män som har varit kommentatorer, och att de faktiskt ofta är bättre. Detta beror på att killar i mycket större mån är kalenderbitare, att de älskar sin statistik och tycker att det är viktigt att lägga på minnet olika laguppställningar eller en spelares målhistorik till exempel.

Det finns även en orsak som inte har med kvinnornas intressen att göra. Cheferna på de olika redaktionerna har helt enkelt inte råd att förlora tittare, och med stor sannolikhet kommer de att göra detta ifall man ser tillbaka på de få, men ganska misslyckade försöken att ha med kvinnliga kommentatorer. Frågan är, hur ska kvinnor kunna få ett större intresse för att kommentera när de inte ens får möjligheten? De unga kvinnor idag som kanske skulle vilja försöka kommentera har inga kvinnliga förebilder. Traditionsbilden av att en kommentator alltid är man kan bara rubbas när kvinnor tar för sig och visar framfötterna, precis som de har gjort på så många andra områden inom journalistiken.

Fördelar och nackdelar som kvinnlig sporjournalist på TV

Det finns en rad fördelar med att vara kvinna inom den mansdominerande sportjournalistiken på TV. Kvinnorna sticker ut ur mängden och får ofta mycket uppmärksamhet då de gör något riktigt bra. En annan fördel är att kvinnorna till stor del håller varandra om ryggen, och vill att andra tjejer ska lyckas inom branschen. Bland annat förekommer det fina lovord och meritlistor där kvinnliga chefer höjer sin kvinnliga kollega till skyarna. Positivt kan även vara att kvinnor lättare får anställning då redaktionerna väljer att kvotera in dem. Vid en känslig intervjusituation, då intervjupersonen till exempel gråter, kan det vara positivt att vara tjej. Man anses vara lite mjukare och lättare att öppna upp sig till.

Nackdelar med att vara kvinnlig sportjournalist på TV är att man alltid har lite högre krav på sig än vad männen har. Manliga kollegor slipper lättare undan med till exempel felsägningar. Om en tjej råkar säga fel i TV får hon ofta kommentarer. Kvinnor får oftare kommentarer om sitt utseende och blir kallade könsord då de gör något, som enligt tittaren, dåligt. En annan nackdel är att det fortfarande finns de som tycker att sport är typiskt manligt och att kvinnor inte ska hålla på med sådant. Det är svårare för kvinnor att göra sig ett namn i branschen än för männen.

Höga krav

Vi har kommit fram till att det ställs högre krav på kvinnliga sportjournalister än på deras manliga kolleger. Kraven kommer från redaktionsmedarbetarna, publiken, men även från kvinnorna själva. Framförallt är det kraven på kunskap som är stora. Att säga fel i en direktsänd intervju kan för en kvinnlig sportjournalist vara förödande. Det läggs upp på Youtube och kan ses en lång tid framåt.

Kvinnorna uppgav att de höga kraven kom från dem själva. De ville ha koll, vara pålästa och prestera. Samtidigt nämnde flera att det också var för att de inte skulle kunna ifrågasättas. En slutsats vi kan dra från detta är att det säkert kan vara ett generellt kvinnligt drag att sätta press på sig själv, men pressen kommer ursprungligen utifrån. Kvinnorna känner höga krav att prestera för att bevisa för männen att de duger.

Ju större erfarenhet de kvinnliga sportjournalisterna får, desto mindre press känner de. En anledning som uppges är att de blir mer självsäkra och vet att de har koll på vad de säger

och gör. Kvinnorna har även efter en tids arbete gjort sig ett namn i sportens värld, och därmed skaffat sig en respekt. Vi tror även att kvinnorna vant sig vid situationen. De har vant sig vid den pressade situationen och reflekterar inte över den utsatta situationen.

Kvinnorna påverkar innehållet

De kvinnliga sportjournalisterna känner att de kan påverka innehållet i sändningarna, och att de tas på allvar av sina chefer.

Kvinnorna påverkar innehållet på två sätt:

- Genom att arbeta för att få in mer kvinnoidrott i sportsändningarna.
- Genom att vid intervjusituationer ställa andra frågor och vara intresserade av andra ämnen än sina manliga kolleger.

Samtliga kvinnor uttryckte en vilja att öka inslagen om kvinnoidrott, samt att de arbetade för att det skulle ske. Det verkar vara en typisk kvinnlig företeelse att jobba för mer kvinnosport i rutan, och det är också tack vare de kvinnliga sportjournalisterna som utvecklingen mot ett mer jämställt TV-sportutbud pågår. Det kan ses som ett problem att det är just kvinnorna som jobbar hårdast för en förändring. Problemet ligger i att det kan bli så att kvinnorna som vill ha mer kvinnoidrott i rutan blir de som får arbeta med det. Vilket leder till att kvinnor kommer att rapportera om kvinnor och män om män, vilket i sin tur kommer leda till en onyanserad sportjournalistik. Detta när man äntligen börjat få bukt med problemet med den manliga dominansen på sportredaktionerna, och fått ett mer blandat och nyanserat innehåll i sportsändningarna.

På frågan om kvinnor ställer andra frågor och har andra intresseområden fick vi de mest olika svaren under vårt intervjuarbete. Somliga tyckte att det fanns klara skillnader, andra tyckte att det var viss skillnad, men tyckte själva att det var svårt att avgöra vad, medan övriga inte tyckte det fanns några skillnader alls.

De kvinnor som tyckte det fanns skillnader uppgav följande olikheter:

- kvinnor har en bredare nyfikenhet.
- kvinnor tänker annorlunda.
- kvinnor har en annan inställning till vad som är viktigt.

Dessa tre skäl ledde till att kvinnorna ställde annorlunda frågor än sina manliga kolleger. Kvinnorna upplevde även att intervjuerna blev mer avspända när en kvinna gjorde jobbet.

Av de som inte tyckte att det var någon skillnad uttrycktes att det var tack vare personligheten som en intervju blev som den blev. Vi anser att könet är en del av personligheten och att vi formas i intressen och färdigheter både som personer, men även som kvinnor eller män.

När vi påbörjade vårt arbete trodde vi att kvinnorna skulle uttrycka irritation över att de var tvungna att rapportera om typiska kvinnoidrotter som gymnastik och konståkning. Detta stämde inte då jobben inte delas ut efter vilket kön, utan snarare efter intresse och erfarenheter från tidigare jobb. De kvinnor vi pratade med hade fotboll och ishockey som favoritsporter. Vi tror därför att de arbetat aktivt för att få rapportera om dessa sporter. En kvinna utan specialintresse i någon sport kan nog lättare tilldelas att jobba med typiska ”kvinnosporter”.

En av grabbarna, den manliga normen

Vi tycker att kvinnorna på redaktionerna definitivt anpassat sig till den manliga normen. I de flesta fall är det omedvetet och inget som kvinnorna tänkt på.

Att kvinnorna anpassat sig till den manliga normen visas genom att kvinnorna sa att de inte upplevde det som ett problem, men ändå uppgav att de fått säga ifrån på arbetsplatsen. På en plats där det är jämställt eller en övervikt av kvinnor har vi svårt att se att det skulle ses med blida ögon på att använda könsord.

Att kvinnorna anpassat sig märks även genom att de uppger att de inte tänker på att de är kvinnor. De är en i mängden, en av grabbarna. Alla förutom en kvinna vi intervjuade uttryckte att de inte tänkt på de frågor vi ställde i intervjun tidigare. Att de inte tänkte på jämställdhet och olikheter mellan könen eller på eventuella skillnader. För oss kändes det väldigt märkligt. Om en kvinna som jobbar i en mansdominerad bransch inte tänker på orättvisor och jämställdhet kan man verkligen prata om att ha anpassat sig till mannens värld.

Det verkar vara en speciell typ av tjej som blir sportjournalist. Anledningen till det kan vara att det behövs ett stort sportintresse för att kunna jobba som sportjournalist. De likheter vi såg mellan kvinnorna var att nästan alla varit pojkflickor som yngre. De hade idrottat mycket och umgåtts mycket med killar. Alla upplevdes som att ha gott självförtroende och hade även idag många manliga vänner.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att dagens kvinnliga sportjournalister trivs bra med sitt arbete. De har fördelar i sitt arbete främst genom att det fortfarande är ovanligt med kvinnor i branschen och att de därför sticker ut i mängden. Det finns även fördelar vid anställning, då många redaktioner inofficiellt kvoterar in kvinnor. Den stora nackdelen är de höga krav från publiken som ställs på kvinnornas kunskaper och pressen som det ger att inte få säga fel.

Kvinnorna påverkar innehållet genom att ställa annorlunda frågor i intervjusituationer, samt i sitt arbete för att få in mer kvinnoiddrott i sändningarna. Vi har även kommit fram till att de anpassat sig till den manliga normen och grabbiga stämningen på redaktionerna. Kvinnorna vill vara en av grabbarna. Vi kom fram till två saker i forskningen som förvånade oss. Det ena var att kvinnorna inte fick rapportera om typiska kvinnoporter. Det andra var kvinnornas ointresse för skillnaderna mellan manligt och kvinnligt och att de inte tänkte på dessa frågor.

Käll- och litteraturförteckning

Bryman, Alan, 2001: *Samhällsvetenskapliga metoder*, upplaga 1:4. Malmö: Liber AB.

Carlsson, Ulla, 1992: *Nordisk forskning om kvinnor och medier*. Göteborg: Nordicom

Dahlén, Peter, 2008: *Sport och medier, en introduktion*. Kristianstad: IJ- forlaget.

Djerf – Pierre, Monika, 2003: *Kvinnovetenskaplig tidskrift nr 2:03, Journalistikens kön. Fältets struktur och logik under 1900 –talet*. Umeå.

Göransson, Anita, 2006: *Maktens kön*. Nora: Bokförlaget nya Doxa

Hirdman, Yvonne, 2003: *Genus- om det stabila föränderliga former*. Liber AB

Melin-Higgins, Margareta, 1996: *Pedagoger och spårhundar. En studie av svenska journalisters yrkesideal*. Kungälv: Centraltryckeriet.

Reimer, Bo, 2002: *Uppspel. Den svenska TV-sportens historia*. Värnamo: Stiftelsen Etermedierna i Sverige.

Van Zoonen, Lisbet, 1998: *News, Gender and Power. One of the girls? The changing gender of journalism*. London : Routledge.

Elektroniska källor:

http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=60960&lid=puff_1037400&lpos=extra_0_090910

http://www.sjf.se/pls/portal/docs/PAGE/ARKIV_FILER/ARSREDOVISNINGAR/VERKSAMHETSBERATTELSE08.PDF 091220

http://www.sjf.se/portal/page?_pageid=53,2476296&_dad=portal&_schema=PORTAL 091220

Bilaga 1, Intervjuguide, frågemall.

När började du jobba här?

Hur kommer det sig att du började jobba här?

Har du alltid velat jobba med sport?

Är du sportintresserad?

Hur många kvinnor och män jobbar här?

Vad är dina huvudsysslor?

Hur ser arbetsfördelningen ut?

Får olika personer olika "knäck/jobb"?

Får du ofta rapportera om klassiska "kvinnosporter"?

Kan du påverka vad du ska rapportera om?

Vad avgör inflytandet på arbetsplatsen?

Är du nöjd med din arbetssituation?

Hur är det att vara kvinna i den här branschen?

Upplever du att du behöver visa upp mer kunskap än män?

Blir du tagen på allvar?

Känner du att ditt utseende spelar roll?

Får du kritik från publiken?

Har du stött på kvinnor i branschen som anställts bara för att de är kvinnor?

Vad är fördelarna med att vara kvinna?

Vad är nackdelarna?

Tycker du att du skiljer dig från dina manliga kolleger? På vilket sätt?

Påverkar du som kvinna innehållet i sändningarna?

Försöker du dämpa dina kvinnliga sidor?

Försöker du framhäva dina kvinnliga sidor?